सुदीति-पुरुमीळ्हावाङ्गिरसौ, तयोर्वान्यतरः।अग्निः । गायत्री, १०-१५ प्रगाथः (विषमा बृहती समा सतोबृहती)।

त्वं नो अग्ने महोभिः पाहि विश्वस्या अरातेः।उत द्विषो मर्त्यस्य॥ ८.०७१.०१

अग्ने- पावक सर्वभूतहितक्रतो । त्वम् । नः- अस्मान् । महोभिः- महतीभिः शक्तिभिः । विश्वस्याः- सर्वेभ्यः । अरातेः- शत्रुभ्यः । द्विषो मर्त्यस्य- द्वेष्टृभ्यः । पाहि- पालय ॥१॥

नहि मन्युः पौरुषेय ईशे हि वः प्रियजात।त्वमिदसि क्षपावान्॥ ८.०७१.०२

प्रियजात- प्रेमज । वः- तव । पौरुषेयः- पुरुषविषयः । मन्युः- क्रोधः । नहि । ईशे- बाधितुमीष्टे । त्वम् । क्षपावान्- रात्रौ मनुष्यप्रज्ञायामपि मार्गदर्शी । असि- भवसि ॥२॥

स नो विश्वेभिर्देवेभिरूर्जो नपाद्भद्रशोचे।रयिं देहि विश्ववारम्॥ ८.०७१.०३

सः- असौ त्वम् । नः- अस्मभ्यम् । विश्वेभिः- सर्वैः । देवेभिः- देवैः । ऊर्जो नपात्- शक्तिजः सन् । भद्रशोचे- कल्याणदीप । विश्ववारम्- सर्वैर्वरणीयम् । रयिम्- दानयोग्यधनम् । देहि- यच्छ ॥३॥

न तमग्ने अरातयो मर्त युवन्त रायः।यं त्रायसे दाश्वांसम्॥ ८.०७१.०४

अग्ने । यम् । दाश्वांसम्- दातारम् । त्रायसे- रक्षसि । तम् । मर्त- मर्त्यम् । अरातयः- शत्रवः । रायः- धनिकाः । न । युवन्त- पृथक्कुर्वन्ति ॥४॥

यं त्वं विप्र मेधसातावग्ने हिनोषि धनाय।स तवोती गोषु गन्ता॥ ८.०७१.०५

विप्र- मेधाविन् । यम् । अग्ने । मेधसातौ- यज्ञलाभे । त्वम् । धनाय । हिनोषि- प्रेरयसि । सः । तव- ते । ऊती- रक्षया । गोषु- चिद्रश्मिषु । गन्ता- अभिगन्ता भवति ॥५॥

त्वं रयिं पुरुवीरमग्ने दाशुषे मर्ताय।प्र णो नय वस्यो अच्छ॥ ८.०७१.०६

Dr. Rangaji

त्वम्। पुरुवीरम्- प्रभूतवीर्यसम्पन्नम्। रयिम्- धनम्। दाशुषे- दात्रे। मर्ताय- मर्त्याय नयसि। नः- अस्मान्। वस्यः- सम्पदः। अच्छ- अभिलक्ष्य। प्र- प्रकर्षेण। नय ॥६॥

उरुष्या णो मा परा दा अघायते जातवेदः।दुराध्ये३ मर्ताय॥ ८.०७१.०७

जातवेदः- जातविद्य। नः- अस्मान्। उरुष्य- रक्ष। दुराध्ये- दुष्टचिन्तकाय। मर्ताय- मर्त्याय। अघायते- पापिने। मा। परा दाः- परादेहि ॥७॥

अग्ने माकिष्टे देवस्य रातिमदेवो युयोत।त्वमीशिषे वसूनाम्॥ ८.०७१.०८

अग्ने। देवस्य- द्योतनशीलस्य। ते- तव। रातिम्- दानम्। अदेवः- तमःप्रायः। माकिः- मा। युयोत- पृथक्करोतु। त्वम्। वसूनाम्- सम्पदाम्। ईशिषे- स्वामित्त्वं वहसि ॥८॥

स नो वस्व उप मास्यूर्जो नपान्माहिनस्य।सखे वसो जरितृभ्यः॥ ८.०७१.०९

सखे- मित्र। वसो- शरण्य। ऊर्जो नपात्- हे शक्तिज। जरितृभ्यः- स्तोतृभ्यः। नः- अस्मभ्यम्। स त्वम्। माहिनस्य- महत्। वस्वः- श्रेष्ठं धनम्। मासि- यच्छ ॥९॥

अच्छा नः शीरशोचिषं गिरो यन्तु दर्शतम्।अच्छा यज्ञासो नमसा पुरूवसुं पुरुप्रशस्तमूतये॥ ८.०७१.१०

शीरशोचिषम्- अशनशीलज्वालम्। दर्शतम्- दर्शनीयमग्निम्। अच्छ- अभिलक्ष्य। नः- अस्माकम्। गिरः- मन्त्राः। यन्तु- गच्छन्तु। यज्ञासः- यज्ञाः। नमसा- नमस्कारेण। पुरूवसुम्- प्रभूतधनम्। पुरुप्रशस्तम्- बहुभिः स्तुतम्। अच्छ। ऊतये- रक्षायै। यन्तु ॥१०॥

अग्निं सूनुं सहसो जातवेदसं दानाय वार्याणाम्।
द्विता यो भूदमृतो मर्त्येष्वा होता मन्द्रतमो विशि॥ ८.०७१.११

यः। अमृतः- अमृतस्वरूपः। मर्त्येषु- मनुष्येषु। द्विता- अभ्युदयनिःश्रेयसात्मकः। भूत्- भवति। विशि- प्रजासु। होता- देवाह्वाता। मन्द्रतमः- अतिशयेन आनन्दयिता। तम्। सहसः सूनुम्- शक्तिजम्। जातवेदसम्- जातविद्यम्। अग्निम्। वार्याणाम्- श्रेष्ठानाम्। दानाय आह्वयामः ॥११॥

Dr. Ranganji

अग्निं वो देवयज्ययाग्निं प्रयत्यध्वरे। अग्निं धीषु प्रथममग्निमर्वत्यग्निं क्षैत्राय साधसे॥ ८.०७१.१२

वः- त्वाम्। अग्निम्। देवयज्यम्- परमपूजनीयम्। प्रयत्यध्वरे- नियतयज्ञे। धीषु- मेधासु। प्रथमम्- मुख्यम्। क्षेत्राय साधसे- आध्यात्मभूमिकासाधनाय। अर्वति- सद्गतौ। आह्वयामः ॥१२॥

अग्निरिषां सख्ये ददातु न ईशे यो वार्याणाम्।

अग्निं तोके तनये शश्वदीमहे वसुं सन्तं तनूपाम्॥ ८.०७१.१३

सख्ये- मैत्र्याम्। अग्निः। इषाम्- इषः सदेषणाः। नः- अस्मभ्यम्। ददातु- यच्छतु। यः। वार्याणाम्- श्रेष्ठानाम्। ईशे- स्वामित्त्वं वहति। तम्। वसुम्- शरण्यम्। सन्तम्- साधुम्। तनूपाम्- देहपालकम्। अग्निम्। तोके तनये शश्वत्- बहुसन्ततिलाभाय। ईमहे- याचामहे ॥१३॥

अग्निमीळिष्वावसे गाथाभिः शीरशोचिषम्।

अग्निं राये पुरुमीळ्ह श्रुतं नरोऽग्निं सुदीतये छर्दिः॥ ८.०७१.१४

शीरशोचिषम्- गूढप्रकाशम्। अग्निम्। अवसे- रक्षायै तृप्त्यै वा। गाथाभिः- मन्त्रैः। ईळिष्व- स्तुहि। पुरुमीळ्ह- बहुसेक्तः। अग्निम्। राये- सम्पदे। दुदीतये- शोभनदानाय। आश्रयामः। नरः- मनुष्याः। श्रुतम्- श्रुतिप्रसिद्धमग्निम्। छर्दिः- गृहपतिमाश्रयन्ति ॥१४॥

अग्निं द्वेषो योतवै नो गृणीमस्यग्निं शं योश्च दातवे।

विश्वासु विक्ष्वविते हव्यो भुवद्वस्तुर्ऋषूणाम्॥ ८.०७१.१५

द्वेषः- द्वेषम्। योतवे- पृथक्कर्तुम्। नः- अस्माकम्। अग्निम्। गृणीमसि- स्तुमः। अग्निम्। शम्- शान्तिम्। योः- अशान्तिनिवारणम्। दातवे- दातुं स्तुमः। विश्वासु- सर्वासु। विक्षु- प्रजासु। अवितेव- रक्षिता। हव्यः- आह्वातव्यः। ऋषूणाम्- ऋषीणाम्। वस्तुः- शरण्यः। भुवत्- भवतु ॥१५॥

Dr. Rangani